

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Vrijheidsstreven in Verdrukking : Liberale partijpolitiek in Nederland 1901-1940

Schie, P.C.G. van

Citation

Schie, P. C. G. van. (2005, September 27). *Vrijheidsstreven in Verdrukking : Liberale partijpolitiek in Nederland 1901-1940*. Uitgeverij Boom. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3737>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3737>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Inhoud

Inleiding 9

HOOFDSTUK 1

Liberaal luister in de negentiende eeuw 21

Proloog 21

Prestaties 22

Problemen 33

Piersons verzoenende optreden en de vrijzinnig-democratische twistappel 43

HOOFDSTUK 2

Op zoek naar afweer tegen de antithese 49

Verdeeld en verslagen: de verkiezingen van 1901 49

Schouder aan schouder tegen Kuypers 'differentieeringsideaal' 56

De Liberale Unie van Ruysch tot Borgesius 60

Onder het banier van het blanco kiesrechtartikel 65

De gelederen gedeeltelijk gesloten 69

Het vrij-liberale Manifest van 18 februari 1905 73

'Werp Kuyper d'r uit': de verkiezingen van 1905 81

De formatie-Borgesius 91

De gevreesde en de echte bom onder het kabinet-De Meester 96

HOOFDSTUK 3

Constructie, Concentratie en consultatie 109

Organisatie, organicisme en (on)geloof 109

De terugkeer van rechts en de verkiezingen van 1909 122

Van verbod op nachtarbeid tot onbezorgde levensavond 130

De Vrijzinnige Concentratie van 1912 140

Kickers in Artis en de "zilveren koorde": de verkiezingen van 1913 150

Troelstra 'aan de telefoon?': de formatie van 1913 162

INHOUD

HOOFDSTUK 4

- Pacificatie of bestand? Het liberalisme belegerd** 169
 Oorlogsgeraas en Godsvrede 169
 Openbaar onderwijs op het offerblok? 179
‘Mindere goden’ in het gelid: evenredige vertegenwoordiging 189
 Het ‘verhoogde beschavingspeil’: vrouwenkiesrecht 192
 Politieke onvrede, nieuwe bewegingen 202
 De Vrijzinnige Concentratie verbroken 212
Op eigen kracht: het echec in de verkiezingen van 1918 216

HOOFDSTUK 5

- De Vrijheidsbond: een stad met vele poorten** 233
 Een verrassende vereniging 233
 Groestuipen 246
Een ontzuiterende electorale ouverture: de verkiezingen van 1922 254
 De Vrouwengroep in de Vrijheidsbond 264
De Liberale Partij van Van Houten en Van Dorp 275
 Oud zeer 282
 In de schaduw van de rechtse coalitie 291

HOOFDSTUK 6

- Liberale politiek klem in de crisisjaren** 305
 Beschutting voor het boerenbedrijf 305
 Restricties op radiozendtijd en rationalisme 319
 Naar deelname aan het crisiskabinet-Colijn 323
De Centrale Liberale Kring in oppositie tegen ‘anti-liberale politiek’ 333
 De Bond van Jonge Liberalen 339
 Twijfels rond fusie en defensie 345
‘Het “staat” niet meer om liberaal te zijn’: de verkiezingen van 1937 352
 Herscheping? 365

HOOFDSTUK 7

- Nederlands liberalisme in internationaal vergelijkend perspectief** 377
 Decennia van dalende invloed en kracht 377
 Kenschets van het Belgische liberalisme 381
 Historici over de neergang in België 385
 Kenschets van het Duitse liberalisme 386
 Historici over de neergang in Duitsland 395
 Kenschets van het Britse liberalisme 400
 Historici over de neergang in Groot-Brittannië 413
 Aspecten van de neergang in Nederland 417

INHOUD

Summary 437

Bijlagen 443

- Algemene vergaderingen van de drie grootste liberale partijen 443
 - Voorzitters en secretarissen van de drie grootste liberale partijen en aanverwante organisaties 445
- Zetelaandeel van de grote partijen in de Tweede Kamer 1897-1937 447
 - Districten gewonnen door liberalen in de Tweede Kamerverkiezingen 1901-1913 448
- De verkiezingen 1901-1913: liberale districten 449
 - Unie-liberale districten 450
 - Vrij-liberale districten 451
- Percentage Vrijheidsbond en voorlopers in de Tweede Kamerverkiezingen 1918-1937 452
- Liberale Tweede Kamerleden 1901-1940 452

Lijst van gebruikte bronnen en literatuur 457

- Archieven 457
- Interviews 458
- Periodieken 458
- Primaire literatuur over Nederland 460
- Secundaire literatuur over Nederland 468
- Literatuur over de omringende landen 484

Lijst van gebruikte afkortingen 491

Register 495

Curriculum vitae 503

